

Ο Φοίβος κι εγώ

Μάρθα Αραβίδου
Φωτεινή-Χριστίνα Γεωργιοπούλου
Βικτώρια Γεωργιοπούλου
Αντωνία Κυρίτση
Μαρία Χαραλαμπίδου

Μια ιστορία για τον αυτισμό...

Μάρθα Αραβίδου, Φωτεινή-Χριστίνα Γεωργιοπούλου,
Βικτώρια Γεωργοπούλου, Αντωνία Κυρίτση, Μαρία Χαραλαμπίδου

Ο Φοίβος κι εγώ

Μια ιστορία για τον αυτισμό...

Παραμύθι

Μάρθα Αραβίδου, Φωτεινή-Χριστίνα Γεωργιοπούλου, Βικτώρια Γεωργοπούλου, Αντωνία Κυρίτση, Μαρία Χαραλαμπίδου, Ο Φοίβος κι εγώ,
Μια ιστορία για τον αυτισμό...

ISBN: 978-618-5147-66-2

Σεπτέμβριος 2015

Επιμέλεια κειμένου, διορθώσεις: Κυριακή Σαλβερίδου
kyriaki.salveridou@gmail.com
Σελιδοποίηση: Ηρακλής Λαμπαδαρίου
www.lampadariou.eu

Εκδόσεις Σαΐτα
Αθανασίου Διάκου 42, 652 01, Καβάλα
Τ.: 2510 831856
Κ.: 6977 070729
e-mail: info@saitapublications.gr
website: www.saitapublications.gr

Άδεια Creative Commons
Αναφορά Δημιουργού – Μη εμπορική χρήση
Όχι Παράγωγα έργα 3.0 Ελλάδα

Με τη σύμφωνη γνώμη των συγγραφέων και του εκδότη, επιτρέπεται σε οποιονδήποτε αναγνώστη η αναπαραγωγή του έργου (ολική, μερική ή περιληπτική, με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο), η διανομή και η παρουσίαση στο κοινό υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις: αναφορά της πηγής προέλευσης, μη εμπορική χρήση του έργου. Επίσης, δεν μπορείτε να αλλοιώσετε, να τροποποιήσετε ή να δημιουργήσετε πάνω στο έργο αυτό.

Αναλυτικές πληροφορίες για τη συγκεκριμένη άδεια cc, διαβάστε στην ηλεκτρονική διεύθυνση:
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/gr/>

Να δώσουμε πολλές ευχαριστίες στους μικρούς μας φίλους για την πολύτιμη βοήθειά τους στην εικονογράφηση της ιστορίας μας: Νικήτας Αλία-Γιαννακίδης, Ευμορφία-Αρετή Αξωνίδου, Βασίλειος-Κοσμάς Καλαϊτσίδης, Άννα Κουρτίδου, Κωνσταντίνος Λεγγερός, Ζωή Λιάμη, Κωνσταντίνος Παπαδάκης, Ευγενία-Μαρία Παπαδοπούλου, Ανατολή Παναγιωτίδου, Άννα Συργανίδη, Ζωή Τσάτση.

Επίσης, να ευχαριστήσουμε τον αγαπητό συνάδελφο Δημήτρη Στασινόπουλο για την άψογη συνεργασία.

Για τη δημιουργία του εξωφύλλου χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα Photo Grid - Collage Maker & FX Editor By KS Mobile, Inc.

Καλώς ήρθατε στον ιδιαίτερο και τόσο διαφορετικό κόσμο του αυτισμού!

Ελπίζουμε η ιστορία μας να σας ταξιδέψει και να σας γεμίσει ερωτηματικά, προβληματισμούς, ανακαλύψεις, σκέψεις, συναισθήματα, γνώσεις... Μη διστάσετε να διαβάσετε την ιστορία της κάθε στήλης ταυτόχρονα, καθώς το παραμύθι μας εξελίσσεται παράλληλα μέσα από δύο διαφορετικές οπτικές γωνίες, αυτή του συμμαθητή και της αδερφής του Φοίβου και αυτή [του ίδιου του Φοίβου](#).

Καλό ταξίδι...

Οι συγγραφείς:

Μάρθα Αραβίδου

Φωτεινή-Χριστίνα Γεωργιοπούλου

Βικτώρια Γεωργοπούλου

Αντωνία Κυρίτση

Μαρία Χαραλαμπίδου

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

«Σχολείο, σχολείο», άκουγα μέσα στον ύπνο μου τον αδερφό μου να φωνάζει ρυθμικά, τραβώντας με να σηκωθώ απ' το κρεβάτι. Κοίταξα το ρολόι. Η ώρα ήταν 7 ακριβώς. Πάντα το κάνει αυτό ο αδερφός μου. Κάθε πρωί ξυπνάει την ίδια ώρα, χωρίς ξυπνητήρι! Σαν να έχει ένα ρολόι μέσα του. Σηκώθηκα βαριεστημένη από το κρεβάτι κι έμεινα να τον παρατηρώ. Είχε κοντοκομμένα καστανά μαλλιά, καστανά μεγάλα μάτια και ήταν μικροκαμωμένος. Η πρωινή του ρουτίνα μόλις ξεκινούσε. Τα ρούχα του διπλωμένα και ακουμπισμένα στην αγαπημένη του μπλε καρέκλα. Δεν ξέρω γιατί, όμως πάντα θέλει να φοράει ρούχα χωρίς κουμπιά. «Δεν θέλω, δεν θέλω», φώναζε κάθε φορά που η μαμά προσπαθούσε να τον πείσει να δοκιμάσει ένα πουκάμισο, ενώ ταυτόχρονα άρχιζε να γέρνει πότε στο ένα πόδι και πότε στο άλλο κλείνοντας τα αυτιά του. Έχει μάθει πλέον να ντύνεται μόνος του.

Ανοίγω τα μάτια. Κοιτάζω γύρω μου τα πράγματα στο δωμάτιο και τσεκάρω στο μυαλό μου, αν βρίσκονται όλα στη θέση τους. Η μπλε καρέκλα είναι κοντά μου: σωστή θέση. Η κουρτίνα είναι η μισή τραβηγμένη να μη με στραβώνει ο ήλιος: σωστή θέση. Τα συρτάρια της ντουλάπας είναι όλα κλειστά: σωστή θέση. Το παντελόνι μου με το λάστιχο είναι διπλωμένο πάνω στην καρέκλα: σωστή θέση. Το μπλουζάκι μου είναι διπλωμένο πάνω στο παντελόνι στην μπλε καρέκλα: σωστή θέση. Ευτυχώς η μαμά διάλεξε σωστά σήμερα τα ρούχα που θα βάλω. Δεν μου αρέσει να περνάω τα κουμπιά μέσα από τις τρύπες. Τα ρούχα με velcro και λάστιχο είναι πιο εύκολα. Δεν μου αρέσει ακόμα να με αγγίζει η ετικέτα από το μπλουζάκι στον λαιμό. Το νιώθω έντονα σαν να με τσούζει στο δέρμα. Μια φορά η μαμά ήθελε να μου βάλει πουκάμισο κι εκνευρίστηκα πολύ.

Σηκώνομαι και πάω να ξυπνήσω την αδελφή μου. Δεν καταλαβαίνω γιατί κοιμάται ακόμη, αφού η ώρα είναι 7:00. Το φως του ήλιου που μπαίνει μέσα από τη μισάνοιχτη κουρτίνα χτυπάει πάνω στο βάζο. Αυτό σημαίνει ώρα για σχολείο. Μα γιατί δεν το καταλαβαίνει η αδελφή μου ποτέ; «Σχολείο, σχολείο», της φωνάζω και την κουνάω μπρος πίσω μέχρι να ανοίξει τα μάτια της. Ουφ, επιτέλους ξύπνησε.

Μπορώ να ντυθώ με την ησυχία μου. Βγάζω τις πιτζάμες μου με τη σωστή σειρά, πρώτα το πάνω, μετά το κάτω. Μου αρέσουν τα ρούχα να είναι μαλακά όταν ακουμπάνε στο δέρμα. Μετά βάζω τα ρούχα μου με τη σωστή σειρά: κάλτσες, φανέλα, παντελόνι, μπλουζάκι.

Ύστερα πηγαίνει στο μπάνιο. Δεν του αρέσει και πολύ το νερό, οπότε εκεί επιστρατεύουμε τα μεγάλα μέσα: τον μπαμπά! Κάθε πρωί, για να πλυθεί ο Φοίβος, παίζουμε ένα παιχνίδι. Ξέρει απ' έξω όλες τις θάλασσες, τα ποτάμια και τις λίμνες της χώρας μας. Η μνήμη του είναι απίστευτη. Κάθεται λοιπόν με τον μπαμπά μπροστά απ' τον χάρτη που είναι κρεμασμένος δίπλα απ' το κρεβάτι του και του λέει ο μπαμπάς: «Πού θα κολυμπήσει σήμερα ο Φοίβος;» και έχοντας μισόκλειστα τα μάτια του κάνει τάχα μου πως ψάχνει να βρει το μέρος. Χαρά που κάνει ο αδερφούλης μου με αυτό το παιχνίδι. Χοροπηδάει, στριφογυρίζει, χαμογελά και φωνάζει, «Πού; Πού;», «στη λίμνη Υλίκη» συνεχίζει ο μπαμπάς κι ο Φοίβος ξεκινά τρέχοντας για το μπάνιο. «Υλίκη, Υλίκη», επαναλαμβάνει χαμηλόφωνα και ρυθμικά, καθώς βρέχει τα δάχτυλά του και τα ακουμπά στα μάτια του, τάχα μου για να πλυθεί.

Αφού ντυθώ, πάω στο μπάνιο. Με παγώνει το κρύο νερό της βρύσης που πέφτει στο πρόσωπό μου. Είναι σαν να με τρυπάνε πινεζούλες. Όταν ο μπαμπάς βλέπει ότι κλείνω τη βρύση, με πηγαίνει στον χάρτη στο δωμάτιό μου. Είναι ένα παιχνίδι που παίζουμε οι δυο μας και μου αρέσει. Εγώ πάντως την εικόνα του χάρτη την έχω μέσα στο μυαλό μου. Θυμάμαι πού βρίσκεται το κάθε σημείο και η κάθε γραμμή. Ξέρω το όνομα από κάθε τελίτσα, από κάθε συμβολάκι. Όταν ο μπαμπάς ρωτάει «Πού θα κολυμπήσει σήμερα ο Φοίβος;», φωνάζω με χαρά, «Πού; Πού;». Όταν ο μπαμπάς λέει στη «λίμνη Υλίκη», τότε το σημείο όπου βρίσκεται η λίμνη Υλίκη αναβοσβήνει σαν φωτάκι μέσα στο μυαλό μου. Σήμερα λοιπόν, η βρύση μας είναι η λίμνη Υλίκη. Γυρνάω χαρούμενος στο μπάνιο, αλλά επειδή το νερό είναι ακόμα παγωμένο και με ενοχλεί, προσπαθώ να μη βρέξω όλο το πρόσωπό μου, αλλά μόνο λίγο τα μάτια μου για να φύγουν οι τσίμπλες. Χοροπηδάω και στριφογυρίζω. Μου αρέσουν πολύ οι έντονες κινήσεις με το σώμα μου, το να χοροπηδάω, να γέρνω μια στο ένα πόδι και μια στο άλλο. Όλα αυτά με βοηθάνε να έχω καλύτερη αίσθηση ισορροπίας.

Εγώ συνήθως προλαβαίνω κι ετοιμάζομαι νωρίτερα, οπότε και τρέχω στην κουζίνα να βοηθήσω τη μαμά με το πρωινό. Βάζω τα πιάτα στο τραπέζι. Όλοι έχουμε τη θέση μας. Το μπλε σερβίτσιο, ειδικά για τον Φοίβο δίπλα στο παράθυρο. Στο πιάτο του πάντα το ίδιο φαγητό, φρυγανιές ή μπισκότα, για να ακούει το θόρυβο, με τυρί κομμένο σε μικρά, ίδια σε μέγεθος κυβάκια και τοποθετημένα στην ίδια ευθεία. Σήμερα όμως, ήθελα να τον πειράξω λίγο. Έτσι στράβωσα το τελευταίο κυβάκι. Μπαίνοντας ο Φοίβος στην κουζίνα, πλησίασε στο πιάτο του. Το κοίταξε και έδειχνε αναποφάσιτος. Άρχισε να βγάζει περίεργους ήχους. Ξεκινώντας μια από τις στερεοτυπίες του με τα χέρια του επαναλάμβανε συνεχώς: «είναι στραβό, είναι στραβό...». Ήρθε δίπλα μου, πήρε το χέρι μου και μου έδειξε πως ήθελε να ισιώσω το τυρί. Εκείνη την ώρα μπήκε η μαμά στην κουζίνα. Ο Φοίβος, πιο νευρικός τώρα, άρχισε να δαγκώνει το χέρι του και να σφίγγει τα δόντια του. «Γιατί είσαι αναστατωμένος;», τον ρώτησε η μαμά κατεβαίνοντας στο ύψος του και κοιτώντας τον στα

Αφού πλυθώ, τρέχω στην κουζίνα να φάω. Η αδελφή μου πάντα ετοιμάζεται πρώτη και βοηθάει τη μαμά να ετοιμάσει το πρωινό. Πρώτα ελέγχω αν βρίσκονται όλα στη σωστή θέση. Το μπλε πιατάκι βρίσκεται στο τραπέζι δίπλα στο παράθυρο. Σωστή θέση. Στο πιάτο μου είναι οι φρυγανιές. Σωστή θέση. Στο πιάτο μου είναι τα κομματάκια τυρί. Αλλά τι βλέπω; Το τελευταίο βρίσκεται σε ΛΑΘΟΣ ΘΕΣΗ, είναι ΣΤΡΑΒΟ. Στο μυαλό μου ηχεί συναγερμός: «είναι στραβό, είναι στραβό, είναι στραβό». Δεν το αντέχω, έχω αναστατωθεί. Πιάνω το χέρι της αδερφής μου για να της δείξω ότι είναι στραβό το τυράκι μου και να το φτιάξει, αλλά δεν κάνει τίποτα. Αρχίζω να αναστατώνομαι πολύ και πιάνω το κεφάλι μου, τη μύτη μου, το στόμα και τα αυτιά μου. Το κάνω συνεχόμενα γιατί δεν ξέρω τι άλλο να κάνω. Κάνω αυτές τις κινήσεις, χωρίς να τις ελέγχω γιατί ξέρω ότι θα με βοηθήσουν να χαλαρώσω. Όμως σήμερα όσο και να το έκανα αυτό δεν μπορούσα να βρω λύση... είναι ΛΑΘΟΣ, είναι ΛΑΘΟΣ, έλεγα συνέχεια μέσα μου και είχα

μάτια. «Είναι στραβό, είναι στραβό...», συνέχισε να επαναλαμβάνει...

«Μαζί θα το φτιάξουμε», του είπε και παίρνοντας το χεράκι του τον βοήθησε να ισιώσουν το φαγητό στο πιάτο. Κάθισε στη θέση του πιο ήρεμος. Μετά από ένα λεπτό ήταν σαν να μην είχε συμβεί τίποτα. Αδιαφορούσε για όλους εμάς που βρισκόμασταν στην κουζίνα. Χαμογελούσε χωρίς λόγο, κουνιόταν μπρος πίσω στην καρέκλα του, φτερούγιζε τα χέρια του δυνατά, καθώς χάζευε έξω από το παράθυρο.

κολλήσει ακριβώς στην ίδια θέση, κοιτάζοντας το πιάτο μου και χωρίς να μπορώ να φάω. Όταν πια δεν άντεχα άλλο, άρχισα να δαγκώνω το χέρι μου αρκετά δυνατά και να σφίγγω τα δόντια μου. Ο πόνος στο χέρι έκανε για λίγο τη σκέψη «είναι ΛΑΘΟΣ» να εξαφανιστεί. Αυτό το κάνω όταν έχω αναστατωθεί πάρα πολύ. Η αδελφή μου απορεί που δεν νιώθω τον πόνο με τόσο δάγκωμα, ακόμα κι όταν μένει σημάδι στο χέρι μου, αλλά εμένα με πονάει περισσότερο κάτι που δεν μπορώ να διορθώσω και με ενοχλεί.

Ευτυχώς εκείνη τη στιγμή ήρθε η μαμά και με ρώτησε: «Γιατί είσαι αναστατωμένος;» Είπα: «Είναι στραβό, είναι στραβό». «Μαζί θα το φτιάξουμε» είπε η μαμά, μου έπιασε το χέρι και με βοήθησε να ισιώσω το κομματάκι τυρί που ήταν στραβό. Ααα!

Τελειώνοντας με το πρωινό, φορούσε το αγαπημένο του μπλε μπουφάν, έπαιρνε την τσάντα του και στεκόταν μπροστά στην πόρτα, περιμένοντας τον μπαμπά και τη μαμά για να τον πάνε σχολείο...

Ήταν τόσο εύκολο! Την άλλη φορά θα το φτιάξω μόνος μου. Ουφ, ηρέμησα τώρα. Τελιώνω, λοιπόν τον έλεγχο για τη θέση των αντικειμένων. Τα τυράκια βρίσκονται πια σε μια σειρά. Σωστή θέση. Κάθισα και ήρεμα άρχισα να τρώω το πρωινό μου. Χαλάρωσα εντελώς κι άρχισα να κάνω τις αγαπημένες μου κινήσεις μπρος πίσω και να φτερουγίζω τα χέρια μου, κοιτάζοντας έξω από το παράθυρο. Το κάνω αυτό και όταν είμαι χαρούμενος και χαλαρός.

Τελείωσα με το πρωινό μου. Συνεχίζω την ετοιμασία για το σχολείο. Φοράω το μπλε μπουφάν μου, βάζω την τσάντα στην πλάτη και στέκομαι δίπλα στην πόρτα μέχρι να με πιάσουν από το χέρι η μαμά και ο μπαμπάς, για να με πάνε στο σχολείο.

Το κουδούνι έχει χτυπήσει, είμαστε στη γραμμή, έχω δίπλα μου τον Φοίβο και το μυαλό μου ταξιδεύει ακόμη σε αυτό που είχαμε ζήσει χτες στο ράντζο. Είχαμε πάει εκδρομή με την τάξη μας εκεί, για να συμμετάσχουμε σε ένα πρόγραμμα θεραπευτικής ιππασίας. Ξαφνικά, ακούω την διευθύντρια, η οποία κρατάει στα χέρια της τρία υπέροχα μετάλλια με χρωματιστές κορδέλες, να καλεί τον Φοίβο να πάει κοντά της, για να επιβραβεύσει αυτόν και άλλους δύο συμμαθητές μας για την ενεργή τους συμμετοχή στο πρόγραμμα θεραπευτικής ιππασίας.

Γυρίζω και κοιτάζω τον Φοίβο. Δείχνει να μην ακούει το όνομά του, σαν να είναι χαμένος στις σκέψεις του. Τον ακουμπάω για να τον συγχαρώ και φαίνεται να ενοχλείται. Η κυρία Ελένη τον πλησιάζει, τον αγγίζει απαλά στην πλάτη και δείχνοντας με το χέρι της τη διευθύντρια του λέει με ήρεμη και σταθερή φωνή: «Φοίβο, πήγαινε». Καθώς ο Φοίβος και τα άλλα δυο παιδιά ανεβαίνουν τα σκαλιά, όλο το σχολείο ξεσπά σε

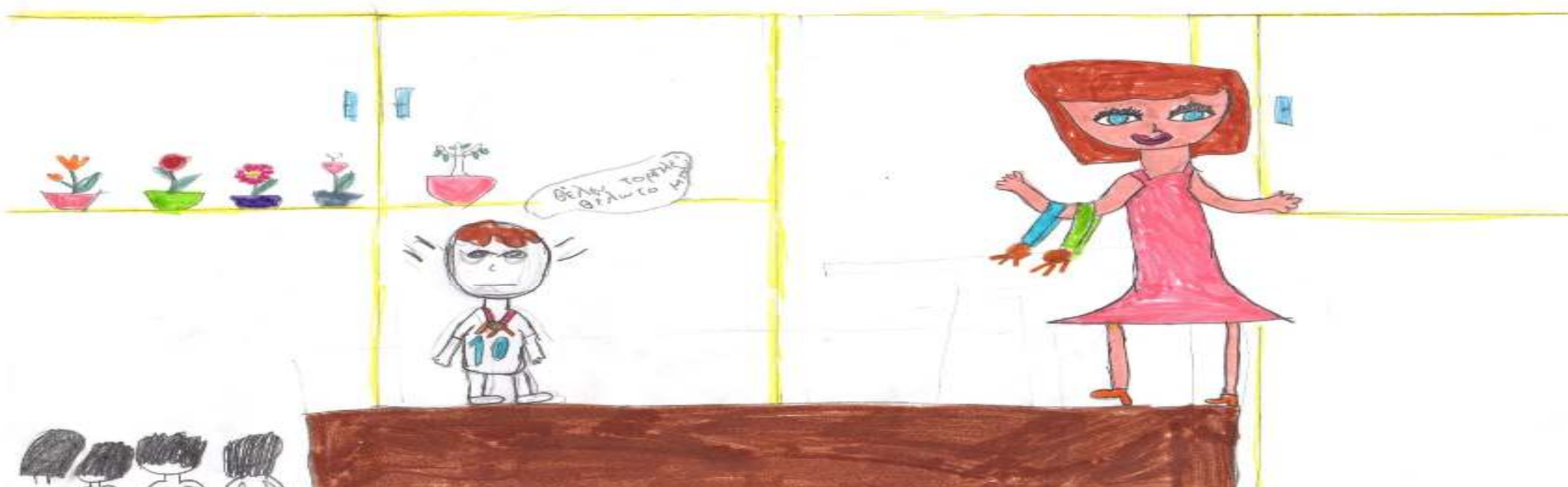
Όταν φτάνω στο σχολείο με τους γονείς μου, ξέρω ακριβώς πού να πάω. Η δασκάλα μου έχει δείξει δίπλα σε ποιον μαθητή πρέπει να στέκομαι στη γραμμή για την πρωινή προσευχή και τις ανακοινώσεις. Στέκομαι δίπλα στον Κώστα και παρατηρώ αν έχουν έρθει όλοι οι δάσκαλοι και οι δασκάλες. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8... Εκείνη τη στιγμή με ακούμπησε ο Κώστας κι έχασα το μέτρημα. Πάλι από την αρχή... 1, 2, 3, 4... Τότε με πλησίασε η κυρία Ελένη και μου έδειξε να πάω προς τη διευθύντρια.

Ξεκίνησα να πάω εκεί που έδειχνε η κυρία, όταν ξαφνικά όλα τα παιδιά άρχισαν να κάνουν έναν απίστευτο θόρυβο με τα χέρια τους. «Κλαπ, κλαπ, κλαπ...». Πονούσαν τα αυτιά μου. Ευτυχώς, ο θόρυβος ακουγόταν λιγότερο, όταν έκλεισα τα αυτιά μου με τα χέρια μου. Καταλάβαινα ότι τα παιδιά χειροκροτούσαν, αλλά δεν έβλεπα για ποιον λόγο. Όταν έφτασα στη διευθύντρια, είδα ότι κρατούσε χρωματιστές κορδέλες. Η πιο ωραία ήταν η μπλε. Εξάλλου το μπλε είναι το αγαπημένο μου χρώμα. Η καρέκλα στο δωμάτιό μου,

έντονο χειροκρότημα. Προς έκπληξή μας, ο Φοίβος κλείνει τα αυτιά του. Η διευθύντρια του περνάει στον λαιμό το μετάλλιο με την κόκκινη κορδέλα. Καταλαβαίνω ότι το άγχος του Φοίβου έχει πλέον κορυφωθεί. Κουνάει επαναλαμβανόμενα τα χέρια του και φωνάζει: «Θέλω το μπλε, θέλω το μπλε!». Η διευθύντρια αισθάνεται άβολα και σαστισμένη του δίνει το μετάλλιο με την μπλε κορδέλα. Ως διά μαγείας ο Φοίβος ηρεμεί και δίχως να είναι ιδιαίτερα ευχαριστημένος με τη διάκρισή του, επιστρέφει στον δικό του κόσμο.

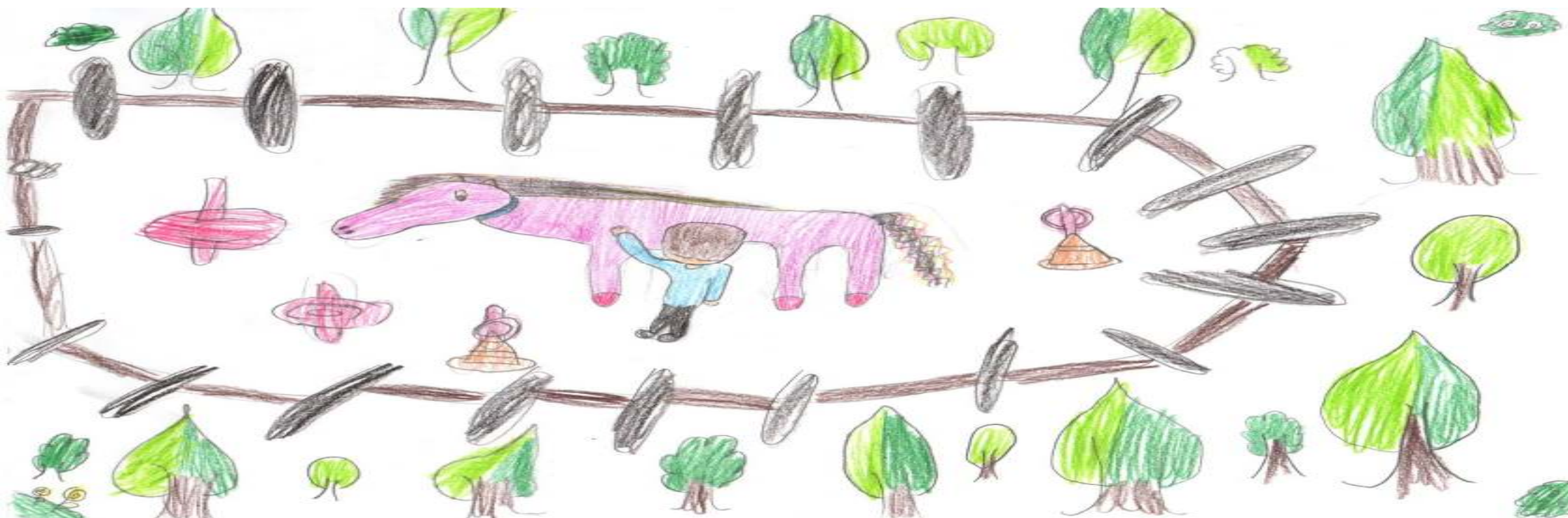
το πιάτο μου για το πρωινό, η τσάντα μου, όλα είναι μπλε. Η διευθύντρια πέρασε στον λαιμό μου όμως την κόκκινη κορδέλα! Πώς είναι δυνατόν;;;!! Πώς γίνεται να μην ξέρει ότι μου αρέσει το μπλε; Αγχώθηκα και φώναξα δυνατά, «θέλω το μπλε, θέλω το μπλε!». Χωρίς να το θέλω, τα χέρια μου ανεβοκατέβαιναν από την αγωνία μου για το αν θα πάρω την μπλε κορδέλα. Ευτυχώς η διευθύντρια μου την έδωσε τελικά. Πάλι καλά! Τι ανακούφιση!

4ο Δημοτικό Σχολείο Κεφαλίας

Στην τάξη, η δασκάλα μας ρώτησε πώς περάσαμε την προηγούμενη μέρα στο ράντζο και τι μας έκανε εντύπωση. Αστραπιαία, θυμάμαι την εικόνα του Φοίβου πάνω στο άλογο, μια εικόνα τόσο διαφορετική από αυτήν που έχουμε συνηθίσει εδώ και 3 βδομάδες στο σχολείο. Ο Φοίβος τόσο ήρεμος και χαλαρός είναι απόλυτα συγκεντρωμένος στη βόλτα του με το άλογο. Η σχέση τους και η επαφή τους είναι τόσο μοναδική. Το αγγίζει, το μυρίζει, ακουμπάει το πρόσωπό του πάνω του και γελάει έντονα. «Επιτέλους, ο Φοίβος δείχνει να απολαμβάνει κάτι και με έναν τόσο ιδιαίτερο τρόπο».

Μπαίνουμε στην τάξη και η δασκάλα μας ρωτάει πώς περάσαμε στη βόλτα μας με τα άλογα χθες. Σαν κινηματογραφική ταινία, με πλημμυρίζουν εικόνες. Σε μερικές είμαι εγώ πάνω στο άλογο, σε άλλες το μυρίζω, το χαϊδεύω, έχω το πρόσωπό μου μέσα στη χαιτή του... Θυμάμαι πόσο μαλακό ήταν το τρίχωμά του. Περνούσα πάνω στο τρίχωμα τα δάχτυλά μου και ηρεμούσα. Όταν πλησίαζα και μύριζα τη μουσούδα του, το άλογο έκανε ένα πολύ αστειό χλιμίντρισμα και έσκαγα στα γέλια. Ένιωθα τόσο ασφαλής κοντά στο άλογο...! Μακάρι να πηγαίναμε κάθε μέρα βόλτα στα άλογα!

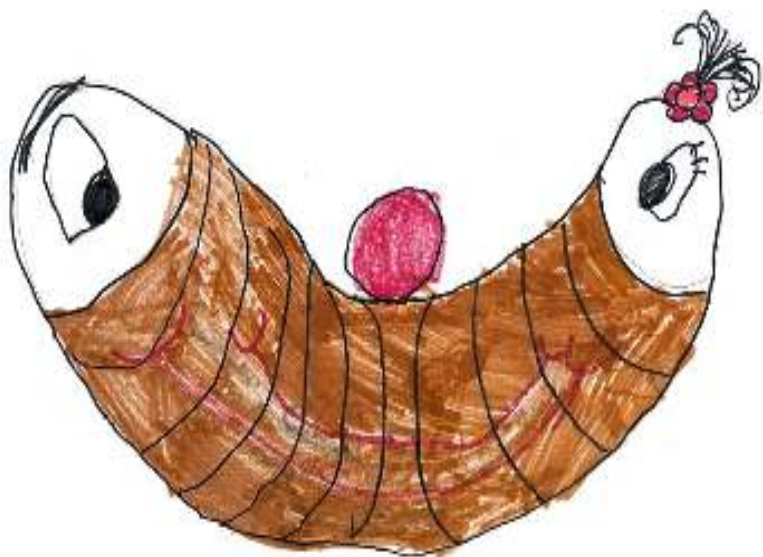

Η ώρα της ορθογραφίας έχει πλέον χαθεί μετά από την τόσο όμορφη συζήτηση με τη δασκάλα μας. Η δασκάλα μας λέει να βγάλουμε το βιβλίο της Γλώσσας. «Ορθογραφία, ορθογραφία», ακούγεται να φωνάζει αναστατωμένος ο Φοίβος. «Δεν θα γράψουμε σήμερα ορθογραφία Φοίβο», του απαντάει η δασκάλα. Ο Φοίβος εκνευρισμένος αρχίζει να κλαίει και να δαγκώνει το χέρι του. Η κυρία Ελένη τον παίρνει από την τάξη και βγαίνουν έξω. Είμαι σίγουρος ότι θα πάνε κατευθείαν στο παγκάκι. Είναι ένας μαγικός χώρος για τον Φοίβο αυτό το παγκάκι. Καθισμένος εκεί και κρατώντας στα χέρια του το μπλε μπαλάκι που του δίνει η κυρία Ελένη κάθε φορά που αναστατώνεται, χαλαρώνει.

Όσο σκεφτόμουν πόσο ωραία ήταν με τα άλογα, άκουγα τους συμμαθητές μου να μιλάνε, αλλά δεν με ενδιέφερε τι έλεγαν. Ξαφνικά όμως άκουσα τη δασκάλα μας να λέει να βγάλουμε το βιβλίο της Γλώσσας. Δεν γίνεται αυτό όμως, αφού στο πρόγραμμα λέει ότι έχουμε ορθογραφία. Πότε θα την κάνουμε; «Ορθογραφία, ορθογραφία», φωνάζω. «Δεν θα γράψουμε σήμερα ορθογραφία, Φοίβο» μου λέει η δασκάλα. “Μα γιατί;” σκέφτομαι. Αφού το πρόγραμμα λέει ορθογραφία κι εγώ χθες τη διάβασα παρόλο που ήμουν κουρασμένος. Αρχίζω να αναστατώνομαι. Βάζω τα κλάματα και επειδή δεν μπορώ να ελέγξω την κατάσταση, αρχίζω να δαγκώνω το χέρι μου. Ξέρω ότι δεν πρέπει να το κάνω αυτό στην τάξη. Πρέπει να παίρνω και να ζουλάω το χαλαρωτικό μπαλάκι που μου έχει φέρει η κυρία Ελένη, αλλά δεν πρόλαβα... Ξέρω τι θα γίνει τώρα.. Θα έρθει να με πάρει η κυρία Ελένη να πάμε στο παγκάκι να ηρεμήσω με το μπαλάκι. Ο καθαρός αέρας και το μπλε μπαλάκι μου με βοηθάνε να διώχνω τις άσχημες σκέψεις και την ένταση.

Όλη η υπόλοιπη μέρα κυλάει ήρεμα για τον Φοίβο. Όπως κάθε μέρα, στο πρώτο διάλειμμα τρώει το κρουασάν του και στο δεύτερο την μπανάνα του. Απομονωμένος, παίζει με τον δικό του τρόπο με τα αυτοκινητάκια που κάθε φορά φέρνει από το σπίτι του (αν μπορεί να το πει κανείς παιχνίδι αυτό!...).

Όταν ηρέμησα, γύρισα με την κυρία στην τάξη. Η κυρία Ελένη είναι πολύ καλή. Μου έχει φτιάξει το πρόγραμμά μου με εικόνες και το έχει κολλήσει στο θρανίο μου. Με μια εικόνα ξέρω τι θα κάνω σε κάθε ώρα. Μου έχει φτιάξει κι ένα πιο μικρό που το στερεώνει στο παντελόνι μου με ένα μικρό μπρελόκ. Το έχω μάθει απέξω, αλλά μου αρέσει να το βλέπω. Μερικές φορές το πρόγραμμα μπορεί να αλλάξει, αλλά ευτυχώς όχι συχνά. Όταν είναι να γίνει αυτό, η κυρία Ελένη έρχεται λίγο πιο πριν και μου λέει τι θα κάνουμε κι έτσι είμαι προετοιμασμένος.

Για το πρώτο διάλειμμα έχω την εικόνα ενός κρουασάν κι ενός αυτοκινήτου στο πρόγραμμά μου. Αυτό σημαίνει ότι μόλις βγω έξω, θα φάω το κρουασάν μου και θα παίξω με τα αυτοκινητάκια μου στην αυλή. Μου αρέσει να τα βάζω στη σειρά και μετά να τα κοιτάζω ένα ένα, να βρίσκω τα διάφορα μέρη τους, να τους γυρίζω τις ρόδες και να ακούω τον ήχο που κάνουν. Είναι τέλεια! Θα ήθελα να τα δείξω και στους συμμαθητές μου και να τους πω να έρθουν να παίξουν

μαζί μου, αλλά φοβάμαι ότι θα μου τα πάρουν και δεν θα καταλάβουν το παιχνίδι μου. Όσες φορές είχαν παίξει με τα αυτοκινητάκια, τα έβαζαν σκόρπια κάτω και τα έσπρωχναν απρόσεκτα από δω κι από κει χωρίς λόγο. Τότε εγώ φώναζα και τους τα έπαιρνα, να μην τα χαλάσουν.

Στο δεύτερο διάλειμμα έχω την εικόνα μιας μπανάνας, οπότε τρώω την μπανάνα μου. Η κυρία Ελένη έχει πει να μην παίρνω τα αυτοκινητάκια κάτω στο δεύτερο διάλειμμα, γιατί είναι πιο μικρό. Έτσι γυρνάω στην αυλή και μαζεύω φύλλα, κοιτάζω τα περιστέρια, παίζω με τα χώματα ή μετράω τα αυτοκίνητα που περνάνε στον δρόμο και σημειώνω στο μυαλό μου πόσα μπλε, κόκκινα, κίτρινα και πράσινα αυτοκίνητα πέρασαν. Δεν θέλω να κάθομαι πολύ στο παγκάκι στο δεύτερο διάλειμμα, γιατί έρχονται ξένα παιδιά από άλλες

τάξεις, με κοιτάνε περίεργα και προσπαθούν να μου μιλήσουν κι αυτό δεν μου αρέσει. Θα ήθελα όμως να έρχονταν οι συμμαθητές μου μαζί μου ή να μου έλεγαν να πάω κι εγώ να βάλω την μπάλα στο καλάθι. Είμαι πολύ καλός σε αυτό. Δεν μου λένε όμως. Μόνο αν τους το πει πρώτα η κυρία Ελένη και είναι κι εκείνη κοντά μου. Δεν με πειράζει όμως, γιατί έχω τόσα πράγματα να κάνω!

Ο Φοίβος φεύγει από το σχολείο νωρίτερα από εμάς. Η μαμά του τον περιμένει έξω από την τάξη στις 12:25 ακριβώς. Ο Φοίβος ετοιμάζει τα πράγματά του και βγαίνει έξω από την τάξη, για να συναντήσει τη μαμά του. Μόλις αντιλαμβάνεται ότι δεν τον περιμένει, ψάχνει με αγωνία να τη δει. Την αγωνία διαδέχεται εκνευρισμός και πλέον κανείς δεν μπορεί να τον ηρεμήσει.

Στο τέλος του προγράμματός μου, έχω την εικόνα του μπαμπά και της μαμάς. Το πρόγραμμα λέει ότι πρέπει να έρχονται στις 12:25. Η μαμά με περιμένει έξω από την τάξη και εγώ βγαίνω πάντα πρώτος μόλις χτυπήσει το κουδούνι. Μαζεύω τα πράγματά μου λίγο νωρίτερα, για να είμαι έτοιμος.

Σήμερα όμως, όταν βγήκα, δεν ήταν πουθενά η μαμά. Κοίταξα καλά σε όλο τον διάδρομο. Δεν έχει έρθει. Μήπως με ξέχασε; Πότε θα πάω σπίτι; Πότε θα φάω το μεσημεριανό μου; Πότε θα ξεκουραστώ; Πότε θα διαβάσω; Πρέπει να προλάβω οπωσδήποτε να δω τη σειρά που μου αρέσει στην τηλεόραση. Γιατί το κάνει αυτό η μαμά, αφού ξέρει; Η μαμά ποτέ δεν αργεί, εκτός κι αν έχει σοβαρό λόγο. Κάτι κακό έχει συμβεί, είμαι σίγουρος. Η κυρία Ελένη προσπαθεί να με ηρεμήσει, μου λέει ότι κάτι θα της έτυχε, αλλά δεν μπορώ να την ακούσω. Δεν θέλω να ακούσω. Θέλω να βγω στον δρόμο και να ψάξω τη μαμά μου ή να πάω σπίτι μου. Τραβάω την κυρία να βγούμε έξω, αλλά εκείνη δεν με αφήνει. Με κρατάει καλά κι εγώ βάζω τα κλάματα, δαγκώνομαι και χτυπάω τον τοίχο.

Θέλω, να
μάνα μου!

Γυρίζοντας στο σπίτι απ' το σχολείο, βρήκα τον Φοίβο να κάθεται στη σοφίτα. Ήταν το καταφύγιό του. Κλεισμένη από παντού με σκουρόχρωμες κουρτίνες, ώστε να μην μπαίνει πολύ φως, έμοιαζε με σκηνή. Ήταν γεμάτη με μεγάλα μαξιλάρια και με πολλά από τα παιχνίδια του. Καθόταν εκεί με τις ώρες, συνήθως όταν ήταν ανήσυχος ή νευρικός. Είχε ανάψει τον ένα φακό και πάνω στο φως του κοιτούσε ξανά και ξανά φωτογραφίες με δεινόσαυρους. Έμοιαζε ήρεμος. Πηγαίνοντας στην κουζίνα η μαμά συζητούσε με τον μπαμπά:

«Ήταν πολύ αναστατωμένος. Άργησα λιγότερο από 5 λεπτά και τον βρήκα να κάθεται στη πόρτα του σχολείου ανήσυχος. Μονολογούσε, «Πού είναι; Είναι η ώρα! Σχόλασα! Φεύγω!...»

Αυτό είχε γίνει κι άλλες φορές. Αν και δεν ήξερε την ώρα, όταν καθυστερούσαν έστω και λίγο, το καταλάβαινε αμέσως! Σαν να έχει μέσα στο μυαλό του ένα ρολόι που του λέει πότε πρέπει να γίνει τι, με μεγάλη ακρίβεια.

Η μαμά ήρθε τελικά να με πάρει. Μόλις την είδα, έτρεξα και μπήκα στο αυτοκίνητο. Η κυρία Ελένη δεν πρόλαβε να με κρατήσει, της ξέφυγα. Δεν άντεχα άλλο. Φώναζα ότι ήθελα να φύγω κι ότι σχόλασα, αλλά δεν με άκουγε. Μου κρατούσε σφιχτά το χέρι και μου έλεγε, «Έρχεται η μαμά, στο δρόμο είναι!». Μου χάιδευε τα μαλλιά για να με ηρεμήσει κι όλο έλεγε, «Έρχεται η μαμά», αλλά η μαμά δεν ερχόταν. Μου φάνηκε σαν να πέρασαν ώρες, αλλά μου είπαν ότι άργησε μόνο 5 λεπτά.

Μόλις φτάσαμε σπίτι, πήγα κατευθείαν στη σοφίτα. Δεν ήθελα να βλέπω κανέναν. Ήθελα να μείνω λίγο μόνος μου. Μου αρέσει πολύ να κάθομαι εκεί, γιατί δεν έχει πολύ φως να με ενοχλεί και το πάτωμα είναι γεμάτο μεγάλα μαξιλάρια που μπορώ να ξαπλώνω ή να χοροπηδώ πάνω τους χωρίς να χτυπήσω. Η αδερφή μου λέει ότι η σοφίτα μοιάζει με σκηνή θεάτρου, με τις σκουρόχρωμες κουρτίνες να πέφτουν σαν αυλαία στο παράθυρο. Μάλλον έχει δίκιο, αν και δεν το είχα σκεφτεί αυτό...

Αυτή τη φορά δεν έμεινε πολλή ώρα στη σοφίτα. Φάγαμε όλοι μαζί και ήταν χαρούμενος και πάλι, σαν να μην είχε συμβεί τίποτα.

Η μαμά μου έχει φέρει εκεί πολλά από τα παιχνίδια μου, για να έχω να παίζω. Μερικές φορές όταν είμαι εκνευρισμένος με στέλνει στη σοφίτα, γιατί ξέρει ότι θα ηρεμήσω. Τις περισσότερες φορές όμως πάω από μόνος μου, για να έχω την ησυχία μου.

Στη σοφίτα φυλάω μερικές από τις συλλογές μου. Έχω πολλές συλλογές. Έχω γραμματόσημα, αυτοκίνητα, ζώα, δεινόσαυρους, εργαλεία, σημαίες από όλο τον κόσμο. Σήμερα πήρα και κοιτούσα τις φωτογραφίες με τους δεινόσαυρους. Τι όμορφοι που είναι! Με τον φακό φώτιζα όποιο σημείο ήθελα, τις ουρές, τα νύχια, τα κέρατα, τα μάτια, τις φολίδες τους... Μακάρι να υπήρχαν ακόμα δεινόσαυροι! Ο μπαμπάς μου έχει πάρει πολλά ντοκιμαντέρ με δεινόσαυρους. Θα ήθελα να είχαμε και στην Ελλάδα ένα μουσείο με δεινόσαυρους και να πηγαίναμε με το σχολείο.

Σχεδόν κάθε απόγευμα πηγαίνει στα μαθήματα μουσικοθεραπείας και θεατρικού παιχνιδιού. Έχω πάει κι εγώ μαζί του μερικές φορές. Είναι πολύ ωραία. Υπάρχουν κι άλλα παιδιά εκεί, που έχουν κι αυτά δυσκολίες όπως ο Φοίβος. Παίζουν διάφορα παιχνίδια με το σώμα τους, διασκεδάζουν με τη μουσική και χαλαρώνουν. Αφού τελειώσει με τις δραστηριότητές του, τις Παρασκευές ως επιβράβευση για την καλή του συμπεριφορά όλη την εβδομάδα, κάθεται στον Η/Υ που του αρέσει, βλέποντας ταινίες με δεινόσαυρους και παιδικά. Η αγαπημένη του ώρα!

Όταν ήρθε η αδερφή μου, κατέβηκα από τη σοφίτα και πήγα στην κουζίνα να φάμε όλοι μαζί. Μετά κοιμήθηκα μισή ώρα, όπως κάθε μεσημέρι και όταν ξύπνησα είδα στην τηλεόραση την αγαπημένη μου σειρά. Το απόγευμα είχα μάθημα. «Μουσικοθεραπεία» και «Θεατρικό παιχνίδι» το λέει η μαμά. Εγώ ξέρω ότι εκείνη την ώρα ακούμε μουσική, χορεύουμε, παίζουμε και μας βάζει η κυρία και κάνουμε διάφορα ωραία πράγματα με το σώμα μας. Κάνει γκριμάτσες και εμείς πρέπει να βρούμε τι σημαίνουν ή να τις κάνουμε κι εμείς. Πότε κάνει τη στενοχωρημένη, πότε τη θυμωμένη, πότε τη σκεφτική, την άρρωστη και τόσα άλλα. Είναι πολύ αστεία. Κι εγώ έχω μάθει να τα κάνω όλα! Όταν μου λέει: «Φοίβο, κάνε τον κουρασμένο», εγώ κάνω ότι σκουπίζω τον ιδρώτα από το μέτωπό μου ή όταν λέει, «κάνε τον ενοχλημένο», παίρνω μια ξινή έκφραση και ζαρώνω τη μύτη και τα χείλη μου και γελάνε όλοι. Περνάμε πολύ ωραία στο μάθημα και δεν θέλω να χάνω ούτε ώρα! Έχει έρθει και η αδερφή μου μερικές φορές και της άρεσε.

Από όλες τις ημέρες πιο πολύ μου αρέσει η Παρασκευή. Έχουμε συμφωνήσει με τον μπαμπά και τη μαμά ότι αν είμαι καλό παιδί και στο σχολείο και στα μαθήματα και στο σπίτι, θα κάθομαι μετά το μάθημα στον υπολογιστή και θα κάνω ό,τι μου αρέσει! Βλέπω «Τομ και Τζέρι» και άλλα κινούμενα σχέδια, τα dvd με τους δεινόσαυρους, παίζω παιχνίδια, μπαίνω στο διαδίκτυο και βλέπω διαφημίσεις και ακούω τραγούδια από τα Ζουζούνια και τόσα άλλα! Είναι η αγαπημένη μου ώρα!

Στις 8 ξεκινά να ετοιμάζεται για τον βραδινό του ύπνο. Ετοιμάζεται συνήθως μόνος του. Φοράει τις πιτζάμες και διπλώνει τα ρούχα του προσεκτικά. Παρακολουθεί τη μαμά που του διαλέγει ρούχα για την επόμενη ημέρα και τα ακουμπάει τακτικά στη μπλε καρέκλα. Στη συνέχεια πηγαίνει στο μπάνιο κι αφού ετοιμαστεί, ξαπλώνει ήρεμος στο κρεβάτι. Η ίδια ρουτίνα καθημερινά!

Όταν περάσει η ώρα του υπολογιστή, έρχεται η μαμά και μου λέει να ετοιμαστώ για ύπνο. Ετοιμάζομαι μόνος μου. Φοράω τις πιτζάμες μου, διπλώνω τα ρούχα μου και τα βάζω στη θέση τους. Η μαμά μου διαλέγει τα ρούχα που θα βάλω την άλλη μέρα στο σχολείο και τα βάζει με προσοχή πάνω στην μπλε καρέκλα, όπως πρέπει. Την παρακολουθώ που τα τακτοποιεί, μην κάνει κανένα λάθος, αλλά τώρα πια έχει μάθει και τα βάζει όλα στη σωστή τους θέση.

Αφού τελειώσει η μαμά με τα ρούχα μου, πάω στην τουαλέτα και πλένω τα δόντια μου και ετοιμάζομαι. Λέω την προσευχή που μου έχει μάθει η γιαγιά, το «Πάτερ ημών», κάνω τον σταυρό μου και ξαπλώνω.

Υπάρχουν ωστόσο και φορές που δεν κοιμάται τόσο εύκολα. Ένα βράδυ, την ώρα που ο Φοίβος ετοιμαζόταν για ύπνο, χτύπησε το κουδούνι. Στην πόρτα στεκόταν ένας φίλος του μπαμπά από τη δουλειά, ο κύριος Γιώργος. Μας χαιρέτισε όλους και στάθηκε μπροστά στον αδερφό μου. Μη γνωρίζοντας τις ιδιαιτερότητές του, άρχισε να του χαϊδεύει τα μαλλιά και να του τσιμπάει τα μάγουλα. Αυτό ήταν! Ο αδερφός μου αποφεύγει το άγγιγμα από ανθρώπους που δεν γνωρίζει. Άρχισε να κλαίει και να φωνάζει «όχι, όχι, δεν θέλω» και να σπρώχνει τον κύριο Γιώργο μακριά. Εκείνος σάστισε. Η μαμά για να τον ηρεμήσει, τον πήρε και πήγανε στο δωμάτιο.

Η νύχτα δεν ήταν εύκολη. Πολλές φορές όταν κάτι τον αναστατώνει, δεν κοιμάται τα βράδια ή κοιμάται πολύ αργά. Κάθεται στο κρεβάτι και κουνά το σώμα του μπρος πίσω συνεχώς σαν εκκρεμές ή περπατά για ώρα πάνω στην κίτρινη γραμμή της μοκέτας, κοιτώντας κάτω και ηχολαλώντας.

Μερικές φορές δεν μπορώ να κοιμηθώ. Ένα βράδυ, την ώρα που ετοιμαζόμουν για ύπνο, χτύπησε το κουδούνι. Ήταν ο κύριος Γιώργος, ένας φίλος του μπαμπά από τη δουλειά. Έτσι είπαν, γιατί εγώ δεν τον είχα ξαναδεί. Τους χαιρέτισε όλους με τη σειρά και μετά στάθηκε μπροστά μου κι άρχισε να μου χαϊδεύει τα μαλλιά και να μου τσιμπάει τα μάγουλα. Ε, δεν άντεξα! Δεν έχω πρόβλημα να με χαϊδεύει η οικογένειά μου ή η κυρία Ελένη στο σχολείο, αλλά ποιος ήταν αυτός που στα καλά καθούμενα με πιάνει και με τσιμπάει κι από πάνω; Με πόνεσε το τσίμπημα κι άρχισα να κλαίω και να φωνάζω, «Όχι, όχι, δεν θέλω» και τον έσπρωξα μακριά. Εκείνος με κοίταξε περίεργα, σαν να μην είχε καταλάβει τι έκανε. Ευτυχώς με πήρε η μαμά και πήγαμε στο δωμάτιο.

Πού να κοιμηθώ όμως; Και μόνο που το σκεφτόμουν, θύμωνα και δεν μπορούσα να κλείσω μάτι. Προσπαθούσα να ηρεμήσω, αλλά θυμόμουν τη σκηνή και πάλι απ' την αρχή. Μα ποιος λογικός άνθρωπος πάει στα ξένα σπίτια, την ώρα του ύπνου και μάλιστα χωρίς να ειδοποιήσει πριν; Είναι δυνατόν; Κουνούσα το σώμα μου μπρος-πίσω, σηκώθηκα και έκανα ισορροπία πάνω στην κίτρινη γραμμή της μοκέτας μουρμουρίζοντας ούτε ξέρω πόση ώρα, μέχρι που κουράστηκα και ξάπλωσα πάλι. Ούτε η αδερφή μου κοιμόταν. Μάλλον θα τη νευρίασε κι εκείνη ο κύριος Γιώργος...

Αυτή είναι μια τυπική μέρα του αδερφού μου. Έχει πολλές όμορφες και δύσκολες στιγμές. Μέσα από αυτόν ανακαλύπτω πράγματα και μαθαίνω να μη φοβάμαι τη διαφορετικότητα. Ελπίζω και νομίζω πως καταλαβαίνει ότι τον αγαπώ πολύ!

Η αδερφή μου είναι καλή μαζί μου. Πολλές φορές έρχεται και παίζουμε μαζί και συνήθως δεν μου πειράζει τα πράγματά μου. Είναι λίγο παράξενη βέβαια, γιατί τα δικά της πράγματα τα έχει πεταμένα και μόνο όταν της λέει η μαμά τα μαζεύει. Σιγά το μάζεμα δηλαδή, τα κρύβει στην ντουλάπα να μη φαίνονται. Ούτε ξέρει πόσα μολύβια έχει, πόσες κούκλες, πόσα ρούχα, πόσα βιβλία και cd, όπως εγώ. Γενικά είναι πολύ ακατάστατη και δεν την πειράζει τίποτα από όσα ενοχλούν εμένα. Ακόμα, πριν της πάρουν ακουστικά, έβαζε δυνατά τη μουσική και με ενοχλούσε. Για να μην πω ότι κάνει συνέχεια καινούριες φίλες και τις φέρνει στο σπίτι κι εγώ τότε πάω στη σοφίτα.

Όμως, κάθε βράδυ, μόλις ξαπλώσω έρχεται και μου δίνει ένα φιλί στα μαλλιά, μου λέει καληνύχτα, κι εγώ νιώθω ήρεμος και ασφαλής που είναι κι εκείνη μαζί μου στο δωμάτιο...

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Το μικρό μας λεξικό

Αυτισμός: Σύμφωνα με την Αμερικανική Ψυχιατρική Εταιρεία, ο Αυτισμός είναι μια σοβαρή διάχυτη αναπτυξιακή διαταραχή, που χαρακτηρίζεται από μειωμένη κοινωνική αλληλεπίδραση και επικοινωνία και περιορισμένη και έντονη στερεοτυπική συμπεριφορά. Στην πραγματικότητα είναι απλά ένας διαφορετικός τρόπος σκέψης και ζωής από αυτών των περισσότερων ανθρώπων (American Psychiatric Association, 2005).

Αναπηρία: Ο όρος αυτός αναφέρεται στον περιορισμό/δυσκολία ενός ανθρώπου να κάνει καθημερινές δραστηριότητες, όπως να μιλά, να αντιλαμβάνεται, να δουλεύει κλπ., λόγω σωματικής ή πνευματικής βλάβης. Διακρίνεται σε ολική και μερική καθώς και σε σωματική (ημιπληγία, παραπληγία, τύφλωση, κώφωση κα) και διανοητική αναπηρία (σύνδρομο down, διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές, ψυχιατρικές διαταραχές κα) (<http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%B1%CF%80%CE%B7%CF%81%CE%AF%CE%B1>).

Διαφορετικότητα: είναι τα στοιχεία εκείνα που διαφοροποιούν έναν άνθρωπο και τον κάνουν να ξεχωρίζει από την ομάδα στην οποία ανήκουν οι περισσότεροι και στην οποία θέλει/ πρέπει να ενταχθεί, με αποτέλεσμα να γίνεται πιο δύσκολη η ένταξή του σε αυτή. Πχ. η εθνικότητα, η αναπηρία, το φύλο είναι στοιχεία που μας διαφοροποιούν από τους υπόλοιπους (Κουλουμπαρίτση, 2015).

Ρουτίνα: η ανάγκη του παιδιού να ακολουθεί ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα στην καθημερινότητά του, το οποίο γνωρίζει από πριν και μέσα από το οποίο νιώθει ασφαλής και ήρεμος.

Ηχολαλία: όταν επαναλαμβάνει λέξεις ή προτάσεις που έχει ακούσει, χωρίς να έχουν κάποιο νόημα τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή ή αν εξυπηρετούν κάποια ανάγκη του.

Στερεότυπη συμπεριφορά: όταν το παιδί εμφανίζει εμμονή με συγκεκριμένες ρουτίνες (π.χ. τα αντικείμενα να είναι σε συγκεκριμένη θέση) ή/ και όταν κάνει επαναλαμβανόμενες κινήσεις, φωνές ή ήχους (π.χ. φτερούγισμα χεριών) (<http://www.enavsmma.gr/daf.html>).

Αισθητηριακές διαταραχές: υπερευαισθησία ή αδιαφορία για ερεθίσματα του περιβάλλοντος, όπως ο ήχος, καθώς και άρνηση στο άγγιγμα και τη σωματική επαφή. Επίσης, μερικές φορές κάποια παιδιά παρουσιάζουν συμπεριφορές που είναι «επικίνδυνες» ως προς τον εαυτό τους (π.χ. δάγκωμα χεριού) (<http://www.enavsmma.gr/daf.html>).

Ατομικό ημερήσιο πρόγραμμα: δείχνει με κάρτες (φωτογραφίες, σκίτσα ή λέξεις) τι δραστηριότητες και τι γεγονότα θα συμβούν και με ποια σειρά. Έτσι το παιδί γνωρίζει από πριν τις αλλαγές και η καθημερινότητά του είναι πιο ομαλή (Παπαγεωργίου, 2015).

Θεραπευτική ιππασία: έχει ως βασικό σκοπό να βοηθήσει τα άτομα με αναπηρία να βελτιώσουν την υγεία τους και τον τρόπο ζωής τους. Γι' αυτό τον σκοπό χρησιμοποιείται το άλογο. Προσφέρει γνώσεις, ψυχαγωγία, ευχαρίστηση, βελτίωση ικανοτήτων, άσκηση, κ.α. (<http://www.trag.gr/html/therapeutiki/default.htm>).

Χοροθεραπεία: μέσα από την κίνηση και τον χορό το παιδί μαθαίνει να αναγνωρίζει και να εκφράζει τα συναισθήματά του, κοινωνικοποιείται και αποκτά καλύτερη σχέση με το σώμα του (<http://www.gadt.gr/choreotherapy.htm>).

Θεατρικό παιχνίδι: μέσα από το παιχνίδι (μοναχικό, ομαδικό, ρόλων) το παιδί κοινωνικοποιείται, μαθαίνει να συνεργάζεται και να ακολουθεί κανόνες, βελτιώνει τη συμπεριφορά του (<http://koirpee.gr/site/?p=128>)

Οι αισθήσεις μας

Η επεξεργασία των αισθητηριακών πληροφοριών μας βοηθάει να κατανοούμε τον εαυτό μας, το περιβάλλον μας καθώς και το πώς να αντιδρούμε στις συνθήκες του περιβάλλοντος. Εκτός από τις γνωστές μας πέντε αισθήσεις (αφή, γεύση, όραση, ακοή, όσφρηση υπάρχουν και δύο άλλα αισθητηριακά συστήματα: το ιδιοδεκτικό και το σύστημα ισορροπίας.

Αφή: Το δέρμα μας μας βοηθάει να αξιολογήσουμε ερεθίσματα του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο βρισκόμαστε και να αντιδράσουμε ανάλογα. Λαμβάνουμε πληροφορίες σε σχέση με επαφή, είδος πίεσης, επίπεδο πόνου και θερμοκρασίας.

Όραση: Μέσω των ματιών μας λαμβάνουμε πληροφορίες για τα αντικείμενα, τους ανθρώπους, τα χρώματα, τις αντιθέσεις στα χρώματα και τα όρια στον χώρο.

Ακοή: Το εσωτερικό μας αυτί μάς βοηθάει να λαμβάνουμε ήχους από το περιβάλλον.

Γεύση: Χημικοί υποδοχείς στη γλώσσα μας πληροφορούν για τις διάφορες γεύσεις (γλυκό, ξινό, πικρό, αλμυρό, πικάντικο).

Όσφρηση: Χημικοί υποδοχείς στη μύτη μας βοηθούν να λαμβάνουμε τις μυρωδιές στο άμεσο περιβάλλον μας.

Ιδιοδεκτικό σύστημα: Οι μύες και οι αρθρώσεις μας μάς πληροφορούν για το πού βρίσκονται τα σώματά μας στον χώρο και πώς κινούνται.

Σύστημα Ισορροπίας: Το εσωτερικό μας αυτί μας δίνει πληροφορίες για το πού βρίσκεται το σώμα μας στον χώρο, την ταχύτητά του, την κατεύθυνση της κίνησης. Αυτές οι πληροφορίες είναι πολύ σημαντικές για την ισορροπία και τη στάση του σώματός μας.

Πολλά άτομα με αυτισμό έχουν κάποιες **ΑΙΣΘΗΤΗΡΙΑΚΕΣ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΕΣ** ή ιδιαιτερότητες.

Οι αισθητηριακές ευαισθησίες χωρίζονται σε δύο κατηγορίες:

1. ΥΠΕΡΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

Αυτό συμβαίνει όταν το άτομο λαμβάνει υπερβολικά μεγάλο βαθμό από κάποιο είδος αισθητηριακών πληροφοριών

2. ΥΠΟΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

Αυτό συμβαίνει όταν το άτομο δεν λαμβάνει αρκετές πληροφορίες από κάποιο αισθητηριακό είδος και αναγκάζεται να τις αποζητά

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΥΠΕΡΕΥΑΙΣΘΗΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΕΥΑΙΣΘΗΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Αίσθηση	Παραδείγματα Υπερευαίσθητης Συμπεριφοράς	Παραδείγματα Υποευαίσθητης συμπεριφοράς
Αφή	<ul style="list-style-type: none"> • Η επαφή μπορεί να είναι επώδυνη ή άβολη. Κάποια παιδιά αποτραβιούνται από ορισμένες επαφές. Αυτό έχει επίπτωση στις σχέσεις • Αποδοχή συγκεκριμένων μόνο υφασμάτων στα ρούχα • Απέχθεια στην κάλυψη των χεριών ή των ποδιών 	<ul style="list-style-type: none"> • Πιάνει τους άλλους σφιχτά • Έχει μεγάλη αντοχή στον πόνο/θερμοκρασία • Αυτοτραυματίζεται • Του αρέσει να έχει βαριά αντικείμενα πάνω του • Προτιμά τα στενά/ σφιχτά ρούχα
Όραση	<ul style="list-style-type: none"> • Παραμορφωμένη όραση, εντύπωση ότι αντικείμενα και χρώματα «χοροπηδάνε» • Αποσπασματική κατανόηση των εικόνων λόγω πολλών οπτικών ερεθισμάτων • Το να εστιάζει την όρασή του σε λεπτομέρειες είναι πιο ευχάριστο από το να κοιτάζει συνολικά κάτι • Αποσυντονίζεται από κάποια είδη φωτισμού 	<ul style="list-style-type: none"> • Μπορεί να βλέπει τα αντικείμενα πιο σκοτεινά και με κάποια ασαφή χαρακτηριστικά • Μπορεί η περιφερειακή όραση να είναι πιο καθαρή και η κεντρική ασαφής • Ή και αντίθετα, το βασικό αντικείμενο να μεγενθύνεται και τα αντικείμενα στην περιφερική όραση να είναι ασαφή • Δυσκολία στην αίσθηση του βάθους και συνεπώς δυσχέρεια στο να πετάει και να πιάνει αντικείμενα

		<ul style="list-style-type: none"> • Επαναλαμβανόμενες κινήσεις κοντά στα μάτια
Ακοή	<ul style="list-style-type: none"> • Ο ήχος μπορεί να ακούγεται πιο έντονα • Δυσκολία στο να απομονώνει κάποιους ήχους κι επομένως δυσκολία συγκέντρωσης • Μπορεί να ακούει ακόμη και συζητήσεις που γίνονται σε μεγάλη απόσταση • Βάζει τα δάχτυλά του στα αυτιά 	<ul style="list-style-type: none"> • Μπορεί να μην αντιλαμβάνεται κάποιους ήχους • Του αρέσουν μέρη με φασαρία και πολυκοσμία • Χτυπάει πόρτες και άλλα αντικείμενα • Μιμείται κάποιους ήχους
Γεύση	<ul style="list-style-type: none"> • Μερικές γεύσεις και φαγητά είναι πολύ δυνατά και τον κατακλύζουν • Ορισμένες υφές στο φαγητό προκαλούν δυσφορία και κάποια παιδιά τρώνε μόνο απαλά φαγητά όπως πουρέ ή παγωτό • Τρώει μόνο άνοστα φαγητά 	<ul style="list-style-type: none"> • Προτιμά τις έντονες γεύσεις, όπως πικάντικα φαγητά • Τρώει τα πάντα: γρασίδι, χώμα, υλικά
Όσφρηση	<ul style="list-style-type: none"> • Απέχθεια σε συγκεκριμένες μυρωδιές • Οι μυρωδιές μπορεί να του προκαλούν ένταση και άγχος • Προβλήματα στην τουαλέτα • Απέχθεια για άτομα με διακριτά αρώματα ή σαμπουάν 	<ul style="list-style-type: none"> • Μυρίζει τα αντικείμενα • Μπορεί να μην έχει την αίσθηση της όσφρησης και να αποτυγχάνει να μυρίσει έντονες μυρωδιές • Μπορεί να γλύφει τα αντικείμενα
Ιδιοδεκτικό σύστημα	<ul style="list-style-type: none"> • Απέχθεια για την εγγύτητα των άλλων • Δυσκολία στις δεξιότητες λεπτής κινητικότητας και στον χειρισμό μικρών αντικειμένων • Κινεί ολόκληρο το σώμα για να κοιτάξει τα αντικείμενα 	<ul style="list-style-type: none"> • Εγγύτητα: στέκεται πολύ κοντά στους άλλους γιατί δεν ξέρει τα όρια του προσωπικού χώρου • Περιορισμένη συνείδηση της

		<p>πείνας, του πόνου, του κρύου, της ανάγκης για τουαλέτα</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δυσκολία περιήγησης στα δωμάτια και αποφυγής αντικειμένων (πέφτει πάνω στα έπιπλα) • Σκοντάφτει πάνω σε ανθρώπους • Φτωχός μυϊκός τόνος • Προτίμηση για μεγάλη πίεση, πχ. δένει σφιχτά τα κορδόνια ή πιέζει το σαγόνι του πάνω στους ανθρώπους
Σύστημα Ισορροπίας	<ul style="list-style-type: none"> • Αποστροφή για τον εξοπλισμό της παιδικής χαράς (κούνια, τραμπάλα κα) • Δυσκολίες σε κινητικές δραστηριότητες (αθλήματα) • Δυσκολίες στο να σταματούν γρήγορα ή κατά τη διάρκεια μιας δραστηριότητας 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάγκη για κούνημα, περιστροφή, κίνηση μπρος πίσω • Ψάχνει ευκαιρίες να κινηθεί, περιφέρεται διαρκώς/ κάνει νευρικές κινήσεις

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΘΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ

Αίσθηση	Υπερευαίσθησία	Υποευαίσθησία
Αφή	<ul style="list-style-type: none"> • Προειδοποιείτε το παιδί ότι πρόκειται να το αγγίξετε • Θυμηθείτε ότι οι αγκαλιές μπορεί να είναι περισσότερο επώδυνες παρά παρηγορητικές • Σταδιακά εισάγετε διαφορετικά υλικά • Αφήστε τα παιδιά να ολοκληρώσουν μόνα τους τις δραστηριότητές τους (χτένισμα, πλύσιμο χεριών) για να μπορούν να ελέγξουν την ευαισθησία τους 	<ul style="list-style-type: none"> • Σκεφτείτε να τους βάλετε στενά ρούχα πχ κολλάν ή φορμάκι κάτω από τα ρούχα • Χρησιμοποιείτε βαριές κουβέρτες ή υπνόσακους • Βάλτε τους ένα σάκο με άμμο στην αγκαλιά όταν εργάζονται
Όραση	<ul style="list-style-type: none"> • Μειώστε τον έντονο φωτισμό • Γυαλιά ηλίου • Δημιουργήστε εργαστήριο • Χρησιμοποιείτε ρολά/ στόρια συσκότισης 	<ul style="list-style-type: none"> • Χρησιμοποιείτε πηγές που ερεθίζουν το οπτικό σύστημα πχ. φωτιστικά, φακό
Ακοή	<ul style="list-style-type: none"> • Κλείστε πόρτες και παράθυρα για να μειώστε τον εξωτερικό ήχο • Προετοιμάστε το παιδί για θορυβώδεις χώρους • Ωτοασπίδες • Mp3/ ipod/ walkman 	<ul style="list-style-type: none"> • Μουσικοθεραπεία • Θεραπεία Ακουστικής Ολοκλήρωσης • Χρήση οπτικών βοηθημάτων για την ενίσχυση των ακουστικών πληροφοριών • Mp3/ walkman/ ipod
Γεύση	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργήστε ευκαιρίες για τη δοκιμή πολλών διαφορετικών γεύσεων ώστε να βοηθηθεί η ανάπτυξη της αίσθησης • Ενθαρρύνετε τα παιδιά να «καθαρίζουν» το στόμα τους 	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργήστε ευκαιρίες για τη δοκιμή πολλών διαφορετικών γεύσεων ώστε να βοηθηθεί η ανάπτυξη της αίσθησης

	<p>με νερό ανάμεσα στα γεμίσματα</p> <ul style="list-style-type: none"> • Πολτοποιημένα φαγητά • Χρησιμοποιείτε γρανίτες για να απευαισθητοποιήσετε το στόμα • Εισάγετε πολύ μικρές μπουκιές 	<ul style="list-style-type: none"> • Παροχή διέγερσης στο στόμα όλη μέρα με τραγανά φαγητά • Χρήση παιχνιδιών που δονούνται
Όσφρηση	<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση άοσμων απορρυπαντικών ή σαμπουάν • Μη φοράτε αρώματα • Περιορίστε στο ελάχιστο τις μυρωδιές στο περιβάλλον 	<ul style="list-style-type: none"> • Χρήση αντικειμένων με έντονη μυρωδιά ως επιβράβευση • Χρήση αντικειμένων με έντονη μυρωδιά, όπως αρωματισμένη πλαστελίνη, ως αντιπερισπασμό για ακατάλληλες μυρωδιές (όσφρηση προσώπου) • Φτιάξτε βιβλίο με μυρωδιές. Ταιριάξτε εικόνες με αρωματισμένο βαμβάκι ή ύφασμα (πχ λεμόνι, καφέ κλπ)
Ιδιοδεκτικό σύστημα	<ul style="list-style-type: none"> • Δραστηριότητες με πέρασμα αντικειμένων σε κλωστή • Χρήση κορδονιών • Επιτρέψτε στο παιδί να σταθεί στο τέλος της σειράς • Επιτρέψτε στο παιδί να καθίσει σε ένα σκαμνί αντί για το χαλί 	<ul style="list-style-type: none"> • Τοποθετήστε τα έπιπλα στις άκρες του δωματίου για να διευκολύνετε την περιήγηση στο δωμάτιο • Βάλτε χρωματιστή ταινία στο δάπεδο για να δείξετε όρια • Χρησιμοποιείτε τον κανόνα της απόστασης ενός χεριού (Πρέπει να απέχεις τουλάχιστον ένα χέρι από κάποιον όταν του μιλάς)

Σύστημα Ισορροπίας	<ul style="list-style-type: none"> • Σπάστε τις δραστηριότητες σε μικρά βήματα • Χρησιμοποιείτε οπτικά στοιχεία για να καθορίσετε το τέλος της γραμμής ή το σημείο τερματισμού μιας κινητικής δραστηριότητας	<ul style="list-style-type: none"> • Ενθαρρύνετε δραστηριότητες που αναπτύσσουν το σύστημα ισορροπίας όπως τραμπάλα, κούνια, κουνιστό αλογάκι, χορός, θεραπευτική ιππασία
-------------------------------	---	--

(Erbes, 2015)

Αυτά που μάθαμε....

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Διάβασε το λεξικό που βρίσκεται στην αρχή του παραρτήματος και σιγουρέψου ότι κατάλαβες τη σημασία κάθε λέξης! Τώρα, ψάξε στο παραμύθι και βρες λέξεις ή φράσεις που να έχουν σχέση με τις έννοιες «ρουτίνα», «αισθητηριακή αντίληψη», «εμμονές».
2. Ποιες από τις συμπεριφορές του Φοίβου που περιγράφονται στο παραμύθι σου φαίνεται διαφορετική; Την έχεις ξανασυναντήσει;
3. Σε διάφορα σημεία του παραμυθιού αναφέρονται πράγματα που εκνευρίζουν και πράγματα που ηρεμούν τον μικρό μας φίλο. Ποια είναι αυτά; Υπάρχουν πράγματα που σε εκνευρίζουν και σε ηρεμούν αντίστοιχα;
4. Με ποιους τρόπους προσπαθεί η μαμά και η δασκάλα να ηρεμήσουν τον Φοίβο όταν εκνευρίζεται;
5. Κύκλωσε την απάντηση που θεωρείς σωστή!
  - Το αγαπημένο χρώμα του Φοίβου είναι το μπλε. Σ ή Λ
  - Ο Φοίβος κέρδισε μετάλλιο στη Θεραπευτική Ιππασία. Σ ή Λ
  - Φοράει ρολόι στο χέρι του και κάνει τα πάντα με αυτό. Σ ή Λ
  - Του αρέσουν όλα τα φαγητά. Σ ή Λ
  - Στα διαλείμματα παίζει με τους συμμαθητές του και μοιράζεται τα παιχνίδια του. Σ ή Λ
  - Σχολάει νωρίτερα από τα υπόλοιπα παιδιά. Σ ή Λ
  - Δεν του αρέσουν οι φωνές ούτε τα χάδια. Σ ή Λ
  - Τα πράγματά του είναι ακατάστατα. Σ ή Λ
  - Αγαπάει τον Η/Υ. Σ ή Λ
  - Του αρέσει να ακολουθεί συγκεκριμένο πρόγραμμα, το οποίο θέλει να γνωρίζει από πριν. Σ ή Λ

6. Γράψε ένα κείμενο περίπου 10 σειρών, στο οποίο θα περιγράψεις τον Φοίβο.

7. Φτιάξε την ακροστιχίδα του αυτισμού.

A
Υ
Τ
Ι
Σ
Μ
Ο
Σ

8. *Παιχνίδια με τον Φοίβο!*

Θα ήθελες να δεις πώς νιώθει ένα παιδί με αυτισμό στην καθημερινότητά του; Κάνε μερικές απ' τις πιο κάτω δραστηριότητες!

- ✓ Φόρεσε γάντια μιας χρήσης πάνω στα οποία έχεις κολλήσει υλικά 'άγρια' στην αφή, όπως π.χ. Velcro, γυαλόχαρτο, τσαλακωμένο αλουμινοχαρτο ή χαρτί, κ.α. προσπάθησε να χαϊδέψεις το πρόσωπο ή τα χέρια των συμμαθητών σου. Πώς νιώθουν; Πώς αντιδρούν; (Faherty, 2003)
- ✓ Φτιάξτε έναν κύκλο και μπες στο κέντρο. Ξεκινήστε να παίζετε το παιχνίδι «γύρω γύρω όλοι» και το κάθε παιδί του κύκλου θα τραγουδά το δικό του τραγούδι. Σε ενοχλεί ο θόρυβος ή σε χαλαρώνει;
- ✓ Προσπάθησε να περπατήσεις σε μια ευθεία κοιτώντας μέσα από κιάλια. Τι παρατηρείς; (Faherty, 2003)
- ✓ Σκέψου ένα παιχνίδι για να παίξεις εσύ και οι συμμαθητές σου, στο οποίο θα ήθελε να συμμετάσχει κι ένα παιδί με αυτισμό. Ποιους απ' τους κανόνες θα άλλαζες και ποιους θα κρατούσες ίδιους; Τι άλλες αλλαγές θα έκανες;

9. Ζωγράφισε τη σκηνή που σου έμεινε πιο έντονα απ' το παραμύθι.

10. Σκεφτείτε όλοι μαζί ένα σύνθημα για τον αυτισμό ή/ και τη διαφορετικότητα και ζωγραφίστε το!

Μην ξεχάσεις να μιλήσεις για όλα αυτά που έμαθες στους φίλους σου!

Γενικεύοντας αυτά που μάθαμε...

Η Μαρία στο κουκλοθέατρο

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Βάλτε τον αριθμό που ταιριάζει στο σχόλιο που περιγράφει την αντίστοιχη συμπεριφορά της Μαρίας με βάση τη σκέψη της.

Σκέψεις της Μαρίας

Μαρία 1: Τι δύσκολο να κοιτάζω όλα αυτά τα χρώματα και τα σχήματα στην παράσταση! Πολύ πιο εύκολο να κοιτάζω με την άκρη του ματιού μου τις μπίλιες μου. Τις αφήνω να πέφτουν σιγά σιγά μέσα στο κουτάκι. Μου αρέσει να τις βλέπω.

Μαρία 2: Πω πω, τι βλέπω! Ένα μπουκαλάκι με υγρό, που θα έχει ωραία γεύση. Ας το μυρίσω κι ας το βάλω στο στόμα μου!

Μαρία 3: Ωχ γιατί σταμάτησε η μουσική; Τους λέω, «Βάλε μουσική!» Αρχίζω να μουρμουρίζω τον σκοπό του τραγουδιού τώρα που σταμάτησε η μουσική.

Μαρία 4: Ουφ, πολλή ώρα κάθισα. Χρειάζομαι να ξεμουδιάσω. Ας σηκωθώ κι ας κουνηθώ μπρος πίσω στον ρυθμό της μουσικής.

Μαρία 5: Ένα κοριτσάκι μου χαμογελάει. Πηγαίνω ακριβώς δίπλα στο πρόσωπό της για να τη δω καλύτερα από κοντά. Της χαμογελάω κι εγώ, είμαι χαρούμενη.

Μαρία 6: Α, τι ωραίες μπίλιες είναι αυτές! Θα είναι ωραία να τις παίξω. Ας κόψω το σκοινάκι να τις πάρω.

Μαρία 7: Πείνασα. Α, να η κυρία. Θα της ζητήσω πατατάκια. Ωχ, δεν ακούει, ας το πω πάλι πιο δυνατά.

Σχόλια άλλων παιδιών

Σχόλιο : Καλά, δεν ξέρει ότι δεν φωνάζουνε στο κουκλοθέατρο; Δεν ξέρει τους κανόνες; Γιατί φωνάζει;

Σχόλιο : Μα τι κάνει; Χαλάει το βραχιολάκι της Ελένης! Τόσο μεγάλο κορίτσι και δεν ξέρει ότι δεν πρέπει να παίρνουμε τα πράγματα των άλλων παιδιών;

Σχόλιο : Τι άτακτο κορίτσι! Σηκώνεται συνέχεια από τη θέση της. Ενοχλεί τα άλλα παιδιά και δεν τα αφήνει να δουν το κουκλοθέατρο.

Σχόλιο : Γιατί πλησιάζει τόσο κοντά στο πρόσωπο της Ελένης; Είναι ενοχλητικό!

Σχόλιο : Τόσο μεγάλο κορίτσι και τρώει το αντισηπτικό!

Σχόλιο : Αμάν πια, όλη την ώρα «θέλω πατατάκια» και «θέλω πατατάκια»! Μας ζάλισε!

Σχόλιο : Δεν προσέχει το κουκλοθέατρο. Δεν την ενδιαφέρει καθόλου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ένωση Χοροθεραπευτών Ελλάδος. Χοροθεραπεία. Ανασύρθηκε στις 20 Μαρτίου 2015 από: <http://www.gadt.gr/choreotherapy.htm>
- Κουλουμπαρίτση, Α. Διαφορετικότητα και Πολυδύναμο Πρόγραμμα Σπουδών στο Σύγχρονο Πολυπολιτισμικό Σχολείο. Ανασύρθηκε στις 14 Μαΐου 2015 από: http://www.pee.gr/wp-content/uploads/praktika_synedrion_files/pr_syn/s_nay/c/3/mer_g_th_en_3/koyloymparitsi.htm
- Παπαγεωργίου, Β. Διαταραχές του φάσματος του αυτισμού. Βασικά στοιχεία του προγράμματος TEACCH. Ανασύρθηκε στις 20 Μαρτίου 2015 από: http://www.iliaxtidaserres.gr/?page_id=526
- Σύνδεσμος Θεραπευτικής Ιππασίας Ελλάδας. Τι είναι η θεραπευτική ιππασία. Ανασύρθηκε στις 20 Μαρτίου 2015 από: <http://www.trag.gr/html/therapeutiki/default.htm>
- Τερζάκη, Μ. Τι είναι θεατρικό παιχνίδι. Ανασύρθηκε στις 20 Μαρτίου 2015 από: <http://koipee.gr/site/?p=128>
- American Psychiatric Association (2005). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders –IV, 4th ed. p.66. Ανασύρθηκε στις 14 Μαΐου 2015 από: <http://www.terapiacognitiva.eu/dwl/dsm5/DSM-IV.pdf>
- Erbes, V. (2015 revised). Tools for Teachers; Practical resources for classroom success. Autism Education Trust. Ανασύρθηκε στις 20 Ιανουαρίου 2015 από: http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.autismeducationtrust.org.uk%2F~%2Fmedia%2F16050FE4B55546BD8C26D6C22089A5D5.ashx&ei=3NNIVf_yH8L4ygOj-IHYCw&usg=AFQjCNHgCeolgsCy0ZGFLlqrzCA_FUiu1g&bvm=bv.93990622,d.bGQ

- Faherty, C. (2003). ΚΑΤΑΝΟΩΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ. Ένα πρόγραμμα για την εκπαίδευση των παιδιών στη διαφορά και για την καλλιέργεια της ενσυναίσθησης. (Μετάφραση-Προσαρμογή στην Ελληνική γλώσσα: Βάγια Α. Παπαγεωργίου). Ανασύρθηκε στις 15 Απριλίου 2015 από:
<http://catherinefaherty.com/publications/understandingfriends-greekt.pdf>
- <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CE%B1%CF%80%CE%B7%CF%81%CE%AF%CE%B1>
Ανασύρθηκε στις 14 Μαΐου 2015
- <http://www.enavsma.gr/daf.html>
Ανασύρθηκε στις 20 Μαρτίου 2015

Η **Μάρθα Αραβίδου** γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1965 και ζει στο Κιλκίς. Αποφοίτησε από την Παιδαγωγική Ακαδημία Θεσσαλονίκης και εργάζεται από το 1990 στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Αγαπάει το θέατρο και συμμετείχε ως μέλος για μια δεκαετία στη θεατρική ομάδα της «Τέχνης» Κιλκίς.

Η **Φωτεινή-Χριστίνα Γεωργιοπούλου** γεννήθηκε στην Πάτρα. Αποφοίτησε από το τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής με κατεύθυνση την Εκπαίδευση ΑμεΑ του Πανεπιστημίου Μακεδονίας το 2001, ενώ το 2008 έλαβε το μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στην Ειδική Αγωγή από το ίδιο πανεπιστήμιο. Από το 2002 εργάζεται ως αναπληρώτρια ειδική παιδαγωγός σε δομές ειδικής αγωγής.
e-mail: foteinig@yahoo.com

Η **Βικτώρια Γεωργοπούλου** είναι Ψυχολόγος και Συστημική Ψυχοθεραπεύτρια. Πήρε το πτυχίο της Ψυχολογίας στο Α.Π.Θ. και συνέχισε με μεταπτυχιακές σπουδές (MSc in Counselling Psychology και Diploma in Systemic Psychotherapy) στο Λονδίνο, όπου και δούλεψε για 10 χρόνια στον τομέα της ψυχικής υγείας παιδιών και εφήβων (σε νοσοκομείο, σε ιατροπαιδαγωγικό κέντρο, σε δημόσιο κέντρο ψυχικής υγείας παιδιών και εφήβων που έχουν ειδικές ανάγκες, σε κέντρο για κακοποιημένες γυναίκες, σε δημόσια σχολεία). Από το 2009 ζει και εργάζεται στην Πάτρα όπου έχει θέση ψυχολόγου στο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Εκπαίδευσης Παιδιών στο Φάσμα του Αυτισμού. Παράλληλα εργάζεται στο Πρόγραμμα Παυεύς (λογισμικό σε σχέση με τον Αυτισμό) στο Πανεπιστήμιο Πατρών. e-mail: victoria.georgoroulou@gmail.com

Η **Αντωνία Κυρίτση** είναι εκπαιδευτικός ειδικής αγωγής. Αποφοίτησε το 2009 από το Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Τα τελευταία έξι χρόνια έχει εργαστεί ως αναπληρώτρια σε τμήματα ένταξης και ΣΜΕΑΕ.
e-mail: toniakyritsi@hotmail.com

Η **Μαρία Χαραλαμπίδου** γεννήθηκε το 1985 στο Κιλκίς. Αποφοίτησε το 2006 από το τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής, Εκπαίδευση ΑμεΑ του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και από το 2007 εργάζεται ως αναπληρώτρια εκπαιδευτικός ειδικής αγωγής σε τμήματα ένταξης, παράλληλη στήριξη και ειδικά σχολεία της χώρας. Το 2010 ολοκλήρωσε τις μεταπτυχιακές της σπουδές στο ίδιο τμήμα του Πανεπιστημίου Μακεδονίας στην κατεύθυνση της ειδικής αγωγής.
e-mail: mxarala1985@gmail.com

Η ιδέα για τις **Εκδόσεις Σαΐτα** ξεπήδησε τον Ιούλιο του 2012 με πρωταρχικό σκοπό τη δημιουργία ενός χώρου όπου τα έργα συγγραφέων θα συνομιλούν άμεσα, δωρεάν και ελεύθερα με το αναγνωστικό κοινό.

Μακριά από το κέρδος, την εκμετάλλευση και την εμπορευματοποίηση της πνευματικής ιδιοκτησίας, οι **Εκδόσεις Σαΐτα** επιδιώκουν να επαναπροσδιορίσουν τις σχέσεις Εκδότη-Συγγραφέα-Αναγνώστη, καλλιεργώντας τον πραγματικό διάλογο, την αλληλεπίδραση και την ουσιαστική επικοινωνία του έργου με τον αναγνώστη δίχως προϋποθέσεις και περιορισμούς.

Ο ισχυρός άνεμος της **αγάπης** για το βιβλίο,
το γλυκό αεράκι της **δημιουργικότητας**,
ο ζέφυρος της **καινοτομίας**,
ο σιρόκος της **φαντασίας**,
ο λεβάντες της **επιμονής**,
ο γραιγος του **οράματος**,
καθοδηγούν τη σαΐτα των Εκδόσεών μας.

Σας καλούμε λοιπόν να αφήσετε
τα βιβλία να πετάξουν ελεύθερα!

Αγαπητοί αναγνώστες,

Στόχος της ιστορίας μας είναι να παρουσιάσει με άμεσο τρόπο την καθημερινότητα ενός παιδιού με αυτισμό.

Αποτελείται από δύο μέρη. Στο πρώτο, περιγράφεται μία ημέρα από τη ζωή του ήρωά μας, όπως βιώνεται από τον ίδιο, από την οικογένεια και το σχολικό του περιβάλλον. Τα γεγονότα παρουσιάζονται παράλληλα από διαφορετικές οπτικές, έτσι ώστε ο αναγνώστης να μπορεί να εντοπίσει βασικά στοιχεία και διαφορές στη συμπεριφορά, αλλά και στον τρόπο που ο καθένας μας αντιλαμβάνεται και, κατά συνέπεια, αντιδρά στα εξωτερικά ερεθίσματα. Τα παιδιά μαθαίνουν για τον αυτισμό και μέσα από περιγραφές κατανοούν τις δυσκολίες, αλλά και τις ιδιαιτερότητές του. Στο δεύτερο μέρος, δίνονται ορισμοί για τις βασικές έννοιες που σχετίζονται με τον αυτισμό και μέσα από μια σειρά ασκήσεων και δραστηριοτήτων, επιχειρείται η καλύτερη κατανόηση του αυτισμού από τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς.

Ελπίζουμε κι ευχόμαστε αυτό το μικρό βιβλίο να φανεί χρήσιμο σε όσους εκπαιδευτικούς, γονείς και μαθητές το χρησιμοποιήσουν και να τους βοηθήσει να ρίξουν μια ματιά στον ιδιαίτερα όμορφο και διαφορετικό κόσμο των ατόμων με αυτισμό.

Οι συγγραφείς:

Μάρθα Αραβίδου

Φωτεινή-Χριστίνα Γεωργιοπούλου

Βικτώρια Γεωργοπούλου

Αντωνία Κυρίτση

Μαρία Χαραλαμπίδου

